

Ammatillisista perustutkinnoista työelämään – Arviointi työllistymisen tukemisesta sekä urasuunnittelu- ja työelämävalmiuksista

9.1 Työelämän osaamistarpeiden ennakointi

Ennakointiin liittyvä arviointikysymys koski sitä, miten koulutuksen järjestäjät selvittävät ja ennakoivat työelämän osaamis- ja työvoimatarpeita perustutkintokoulutuksen näkökulmasta sekä kuinka toimivia tähän liittyvät menettelyt ovat. Laki (531/2017) velvoittaa koulutuksen järjestäjiä ennakoimaan toiminta-alueensa osaamistarpeita työvoimatarve ja väestökehitys huomioon ottaen. Arvioinnin näkökulmasta keskeistä oli, miten ennakointia toteutetaan ja hyödynnetään perustutkintojen tarjonnan suunnittelussa ja sitä koskevassa päätöksenteossa.

Koulutuksen järjestäjät hyödyntävät laajasti erilaisia tietolähteitä ennakoinnissa ja tieto koetaan käyttökelpoiseksi, muttei kaikilta osin riittäväksi ja ajantasaiseksi

Järjestäjät hyödyntävät laajasti erilaisia valtakunnallisia, alueellisia ja järjestäjäkohtaisia tietolähteitä perustutkintoihin liittyvien osaamistarpeiden ennakoinnissa ja koulutustarjonnan suunnittelussa. Tyypillisesti hyödynnettyjä tietolähteitä olivat esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön aineistot, Vipusesta saatavat tiedot, alueen työllisyyspalvelujen tuottamat aineistot sekä alueelliset neuvottelukunnat tai vastaavat yhteistyöryhmät. Koulutuksen järjestäjät hyödynsivät yleisesti myös henkilöstönsä havainto- ja kokemustietoa sekä yhteistyötä työnantajien kanssa. Harvemmin käytettyjä menettelytapoja olivat esimerkiksi alumnitoiminta, työnantajille ja valmistuneille suunnatut kyselyt sekä ulkoiset tai sisäiset auditoinnit.

Vaikka koulutuksen järjestäjistä selvä enemmistö piti ennakoinnin tietolähteitä käyttökelpoisina, vain noin puolet arvioi tiedon riittävyyden hyväksi. Tämä viittaa siihen, että nykyiset tietolähteet eivät vielä tarjoa kaikilta osin riittävän tarkkaa ja ajantasaista tukea koulutustarjonnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Järjestäjät korostivat tarvetta tuoreemmalle ja tarkemmalle tiedolle esimerkiksi työllistymisestä ja jatko-opintoihin sijoittumisesta. Kehitettävää nähtiin sekä tiedon ajantasaisuudessa että hallittavuudessa. Järjestäjien näkökulmasta tiedon tulisi olla helpommin ja keskitetympin saatavilla. Nykyisellään tieto joudutaan etsimään eri lähteistä, mikä on työlästä ja kuormittaa järjestäjiä.

Ennakointia tehdään, mutta koulutuksen järjestäjien toimintamalleissa, vastuissa ja prosesseissa on epäselvyyttä, eikä ennakointi toteudu kaikilta osin systemaattisesti ja tasalaatuisesti eri perustutkinnoissa

Koulutuksen järjestäjistä suurin osa arvioi, että perustutkintotarjonnan vastaavuutta työelämän tarpeisiin on voitu parantaa ainakin jossain määrin ennakoinnin avulla. Tulokset kuitenkin osoittavat, että ennakointiin liittyvissä toimintamalleissa, vastuunjaossa ja prosesseissa on selkeästi myös kehittämistarpeita. Vain reilu

kolmannes järjestäjistä arvioi ennakkoinnin toimintamallinsa selkeyden sekä ennakointitiedon käsittelyn ja analysoinnin menettelytapansa hyvälle tasolle. Lisäksi vain noin puolet katsoi, että ennakkoinnin tulosten systemaattinen hyödyntäminen ja ennakkoinnin tasalaatuisuus eri perustutkinnoissa toteutuvat hyvin.

Ennakointiin varattujen resurssien riittävyyttä piti hyvänä hieman vajaa neljäkymmentä ja kohtalaisena hieman yli neljäkymmentä prosenttia järjestäjistä. Ennakointiin liittyvän työn- ja vastuunjaon selkeyden arvioi hyväksi vajaa kuusikymmentä prosenttia ja kohtalaiseksi noin kolmannes järjestäjistä.

Myös opetus- ja ohjaushenkilöstön vastaukset tukevat havaintoa siitä, että ennakkoinnin toimintamallit ja prosessit eivät ole kaikilta osin selkeitä ja johdonmukaisia: hieman yli kolmannes henkilöstöstä arvioi, että ennakointi on vakiintunut hyvin osaksi perustutkintojen tarjonnan ja järjestämisen suunnittelua ja päätöksentekoa, mutta reilu neljäsosa piti vakiintuneisuutta heikkona. Alle kolmannes koki työn- ja vastuunjaon organisaatiossaan hyvin selkeäksi, kun taas yhtä suuri osuus piti sitä epäselvänä. Neljännes henkilöstöstä arvioi mahdollisuutensa osallistua ennakointiin heikoksi.

Koulutuksen järjestäjien ja työnantajien yhteistyö toimii, mutta osaamistarpeiden selvittäminen, koulutustarjonnan vastaavuus, työvoiman saatavuus ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edellyttävät vahvistamista

Valtaosa järjestäjistä katsoi, että ennakointiin liittyvä yhteistyö työnantajien kanssa on sujuvaa. Tästä huolimatta kuitenkin 40 prosentilta järjestäjistä puuttui vakiintunut toimintatapa, jolla hankitaan tietoa paikallisten työnantajien osaamistarpeista perustutkintojen tarjonnan suunnittelun tueksi. Opetus- ja ohjaushenkilöstöstä hieman yli puolet arvioi säännöllisen yhteistyön työnantajien kanssa toteutuvan hyvin ja noin kolmannes kohtalaisesti.

Yhteistyö muiden opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa nähtiin järjestäjien keskuudessa pääosin toimivaksi, kun taas yhteistyö korkeakoulujen kanssa koettiin heikommin toimivaksi. Eniten hajontaa liittyi työllisyys- ja elinkeinopalvelujen kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Tulosten mukaan enemmistö ammatillisista perustutkinnoista vastavalmistuneita palkanneista työnantajista koki yhteistyön koulutuksen järjestäjien kanssa toimivaksi. Kehitettävää on kuitenkin koulutustarjonnan vastaavuudessa työnantajien tarpeisiin sekä erityisesti ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työntekijöiden saatavuudessa.